

Inklusio 30 vuotta

Inklusiivisen opetuksen kansainväliseksi läpimurroksi luonnehditun Salamancan sopimuksen allekirjoittamisesta on kulunut 30 vuotta, mikä toimi innoittajana tälle teemanumerolle. Sopimuksen tavoite oli muuttaa koulujen toimintakulttuuria tukemaan moninaisten oppijoiden oppimista. Muutos edellytti sitä, että näkökulma siirretään yksilön sopeutumismahdollisuuksista yhteisön ja ympäristön valmiuksiin vastata erilaisten oppijoiden tarpeisiin. Unescon johdolla laaditun sopimuksen allekirjoittamisella 90 valtion hallitukset sitoutuivat edistämään muun muassa lähikouluperiaatetta, jonka mukaan lapsella on oikeus opiskella kotinsa lähellä olevassa tavallisessa koulussa. Koulun on vastattava oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tarjottava oppilaille kaikki tarvittava tuki. Allekirjoittajavaltiot ovat kuitenkin sitoutuneet sopimuksen linjauksiin eri tavoin, eikä sopimuksen tavoitteita olla kaikilta osin saavutettu.

Suomalainen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin on sitoutunut inklusion periaatteisiin. Tässä teemanumerossa keskitymme tarkastelemaan inklusiota koulun kontekstissa. Inklusion periaatteiden mukaan koulun tehtävä on vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja toimijuutta yhteisöissä, taata kaikille oppilaille yhdenvertainen mahdollisuus oppimiseen sekä rakentaa yhteisöllisyyttä. Periaatteiden ymmärretään usein koskevan lähinnä opetuksen käytännön järjestämistä. Salamancan sopimuksessa ilmaistu inklusion ihanne on kuitenkin laajempi asia: toteuttamisen edellytyksenä on se, että kaikkia kunnioitetaan yhtäläisesti yhteisön jäseninä. Tavoitteena on sosiaalinen inklusio, kaikkien mahdollisuus osallisuuden kokemukseen sekä koulussa että yhteiskunnassa.

Inklusiosta käydään vilkasta keskustelua, jota vaikeuttaa se, että termiä käytetään integraation synonyymina. Näkemyseroja syntyy siitäkin, ettei inklusion käsitteen määritelmästä ole yksimielisyyttä. Keskustelu inklusiosta tyypistyy usein kysymykseksi tukea tarvitsevien oppilaiden opetuspaikasta. Inklusiota pidetään myös lähinnä erityispedagogisena kysymyksenä, vaikka Salamancan julistuksen mukaan kyse on koko koulun toimintakulttuurin muuttamisesta ja kaikille oppilaille sopivan, hyvän opetuksen tarjoamisesta. Inklusion ihanteita ja niille pohjautuvia toimintatapoja tarvitaan, jotta Suomessa viime vuosina voimistunut sosiaalinen ja alueellinen eriytymiskehitys voidaan pysäyttää. Jos kasvatuksen haasteiden nähdään edelleen johtuvan yksilön ominaisuuksista, hyvää kehityssuuntaa on vaikea tukea.

Inklusiivista toimintakulttuuria on vahvistettava, ja sen toteuttamista on johdettava määrätietoisesti sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Oppimisen tuen tarpeiden sekä erilaisista kulttuureista tulevien oppijoiden määrän kasvu edellyttävät, että inklusion merkitys ja sen toteuttamista ohjaavat periaatteet selkeytetään. Opetusta säätelevien dokumenttien mukaan koulun on sovellettava kaikkien oppijoiden yhdenvertaisuutta korostavia toimintatapoja. Kolmekymmentä vuotta sitten esitettyä tavoitetta inklusiivisesta koulusta ei vielä olla saavutettu. Perusopetuksen osalta valmisteilla oleva uusi perusopetuslaki ja sitä seuraava opetus suunnitelmien perusteiden päivittäminen tarjoavat toivottavasti välineitä luoda kaikille aidosti yhteinen koulu.

Tähän teemanumeroon toivottiin inklusiota laajasti eri näkökulmista tarkastelevia käsikirjoituksia. Julkaistavaksi tarjotuissa käsikirjoituksissa painottui inklusio pääsääntöisesti erityispedagogisena kysymyksenä. Lähestymiskulma heijastaa osaltaan myös Suomessa käytävän inklusiokeskustelun kapea-alaisuutta. Toivottavasti keskustelu inklusiosta täsmentyy keskusteluksi hyvästä ja kaikille sopivasta opetuksesta päiväkodista korkeakouluihin, osallisuuden kokemuksesta sekä koulussa mutta myös laajemmin yhteiskunnassa.

*Riikka Sirkko, Marjatta Takala, Elina Viljamaa,
Katri Jokikokko ja Jaana Hallamaa*